*Т. Д. Косова,
д. е. н., професор, провідний науковий співробітник,
Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-1859-0542*

*О. В. Ярошевська,
д. е. н., доцент, професор кафедри економіки,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя
ORCID ID: 0000-0003-3569-8763*

*Г. В. Соломіна,
к. е. н., доцент кафедри фінансово-економічної безпеки,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро
ORCID ID: 0000-0003-0917-7999*

DOI: 10.32702/2306-6806.2020.4.14

ДІАГНОСТИКА І РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

*T. Kosova,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Leading Researcher,
Institute of Industrial Economics, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv*

*O. Yaroshevska,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor
of the Department of Economics of the Classical Private University, Zaporizhzhia*

*G. Solomina,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Financial
and Economic Security, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipro*

DIAGNOSIS AND REGULATION OF FINANCIAL POTENTIAL OF BUSINESS ENTITIES IN THE SYSTEM OF STRATEGIC CRISIS MANAGEMENT

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні основи і практичні аспекти діагностики фінансового потенціалу вітчизняних суб'єктів господарювання на рівні видів економічної діяльності, виявлення загроз їх стратегічному розвитку і розробка заходів із антикризового регулювання і управління. Об'єктом дослідження є процеси ідентифікації фінансової кризи за етапами її життєвого циклу та ступенем жорсткості, формування і розміщення капіталу підприємств, управління їх вартістю та джерелами її створення. Для написання статті використано загальнонаукові методи дослідження аналізу і синтезу, індукції і дедукції, метод коефіцієнтів. Проведено діагностику фінансового потенціалу суб'єктів господарювання різних галузей національної економіки на основі таких показників: частка у власному капіталі резервного капіталу і нерозподілених фінансових результатів; концентрація власного капіталу; коефіцієнт співвідношення довгострокового капіталу і поточних зобов'язань; власний оборотний капітал; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнти ліквідності (абсолютної, проміжної, загальної); частка необоротних активів; коефіцієнт зносу основних засобів. Виконано диференціацію фінансового потенціалу суб'єктів господарювання за галузевою ознакою за імовірністю виникнення кризових явищ: висока — будівництво (від'ємна вартість власного капіталу); середня — промисловість, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (наявність непокритих збитків у балансі); низька — сільське, лісове та рибне господарство; фінансова та страхова діяльність; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (значна концентрація власного капіталу, його висока маневреність, переваги в ліквідності і фізичному стану основних засобів порівняно з іншими галузями національної економіки). Загальними ознаками фінансової нестабільності на макроекономічному рівні є наявність непокритих збитків, низька капіталізація і ліквідність суб'єктів господарювання, від'ємна величина власного оборотного капіталу. Зазначена ситуація потребує посилення державного регулювання фінансового стану підприємств, активнішого використання процедури банкрутства для відновлення їх пла-

тоспроможності, або виведення з ринку суб'єктів господарювання, яким не вдалося подолати стан фінансової кризи.

The subject of the research is theoretical, methodological basis and practical aspects of diagnostics of financial potential of domestic economic entities at the level of economic activities, identification of threats to their strategic development and development of measures for crisis management and management. The object of the study is the processes of identification of the financial crisis by stages of its life cycle and degree of rigidity, formation and placement of capital of enterprises, management of their value and sources of its creation. General scientific methods of analysis of analysis and synthesis, induction and deduction, method of coefficients were used for writing the article. The financial potential of economic entities of different sectors of the national economy has been diagnosed on the basis of the following indicators: share in own capital of reserve capital and undistributed financial results; concentration of equity capital; ratio of long-term capital to current liabilities; own working capital; coefficient of maneuverability of own capital; liquidity ratios (absolute, intermediate, total); share of non-current assets; the rate of depreciation of fixed assets. Differentiation of financial potential of economic entities by sectoral feature is performed by the probability of occurrence of crisis phenomena: high — construction (negative cost of equity capital); medium — industry, wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles (presence of uncovered losses in the balance sheet); low — agriculture, forestry and fisheries; financial and insurance activities; transport, warehousing, postal and courier activities (considerable concentration of own capital, its high maneuverability, advantages in liquidity and physical condition of fixed assets in comparison with other branches of the national economy). Common signs of financial instability at the macroeconomic level are the presence of uncovered losses, low capitalization and liquidity of economic entities, and negative working capital. This situation requires the strengthening of state regulation of the financial condition of enterprises, more active use of bankruptcy procedures to restore their solvency, or the withdrawal of economic entities that have not been able to overcome the state of financial crisis.

Ключові слова: діагностика, регулювання, фінансовий потенціал, система, стратегічне антикризове управління, суб'єкти господарювання.

Key words: diagnostics, regulation, financial potential, system, strategic crisis management, business entities.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Зовнішнє середовище функціонування суб'єктів господарювання реального сектора економіки характеризується нестабільністю. Незважаючи на значні наукові здобутки, сформовані економічні теорії не здатні упередити виникнення сучасних глобальних і локальних економічних криз, в основі яких лежать вади фінансових і товарних ринків, відрив вартості реального і фінансового капіталу тощо. Погоджуємося з такими авторами: Кобеля З.І., Кутаренко Н.Я., Рудько К.І., Бабчук А.М. [1], що чинниками фінансово-економічної нестабільності в Україні є: ескалація воєнного конфлікту на Сході України; втрата товарних ринків Російської Федерації; спад виробництва у старопромислових регіонах; нестійкість грошового обігу; значна частка банківських установ, виведених із ринка; вади податкового, валютного регулювання; стрімкий відплив іноземного капіталу з України через зниження її інвестиційної привабливості. Глобальна фінансова нестабільність потребує формування і реалізації антикризової політики як на рівні держави, так і на рівні окремо взятих суб'єктів господарювання. Завданням державного регулювання є створення інституціонального середовища функціонування підприємств, яке би сприяло розвитку його стратегічного фінансового потенціалу і зміцненню конкурентоспроможності на товарних ринках.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Проблеми фінансової діагностики, фінансового регулювання, формування стратегій антикризового управління фінансовим потенціалом підприємств знаходяться в центрі уваги науковців. Шлапак А.В. визначає антикризове управління як такий вид управління, що спря-

мований на попередження та подолання кризових явищ у процесах функціонування і розвитку будь-якого суб'єкта господарювання; комплекс заходів на етапах виявлення кризоутворюючих факторів, їх своєчасної діагностики, попередження і нейтралізації кризи, пом'якшення її наслідків [2]. У статтях Корольова Ю.Ю. [3], Загреби М.М. [4] обґрунтовується набір показників, які використовуються для діагностики кризового фінансового стану підприємства та прогнозування можливого розвитку кризових явищ. Для вдосконалення процесу діагностики фінансового стану підприємства Нусіновим В.Я., Семенякою Т.В. було запропоновано показник експрес-діагностики, який дозволяє без значних розрахунків виявити ознаки кризи на підприємстві чи підтвердити стабільність фінансового стану [5]. Жовна О.М., Молодецька О.М. обґрунтували підхід до оцінки фінансового стану та фінансової безпеки підприємства за допомогою інтегрованого показника нестачі ліквідних активів, відокремлення діагностики кризового стану об'єкта дослідження на основі показників поточного та початкового економічного стану [6].

Авторами статті досліджувалися механізми формування і реалізації фінансового потенціалу суб'єктів господарювання на фондовому ринку, у т.ч. інститутів спільного інвестування, виконано ідентифікацію чинників (загроз), що здійснюють вплив на їх діяльність, систематизовано фінансові ризики втрати потенціалу розвитку і розроблено заходи з їх зниження [7; 8]. Високо оцінюючи науковий доробок зазначених авторів, слід визнати брак прикладних досліджень фінансового потенціалу, перспектив його зростання, існуючих загроз розвитку та їх усунення механізмами антикризового управління.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є діагностика фінансового потенціалу вітчизняних суб'єктів господарювання на рівні видів економічної діяльності, виявлення загроз їх стратегічному розвитку і розробка заходів із антикризового регулювання і управління.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Фінансова криза — це стан погіршення зовнішнього середовища, який ускладнює досягнення суб'єктом господарювання поставлених стратегічних завдань і розвиток фінансового потенціалу. Своєчасне виявлення загроз та з'ясування причин кризових явищ відіграє надзвичайно важливу роль у стратегічному управлінні підприємствами, оскільки дозволяє передбачити виникнення фінансової нестабільності, неплатоспроможності і розробити відповідні заходи з їх упередження і зменшення імовірності банкрутства. Зміст антикризового управління розкривається в його функціях: організація управлінської діяльності, ранній моніторинг та діагностика кризових явищ, отримання сигналів о потенційних загрозах та ризиках, їх обробка, раннє попередження та реагування на фінансову кризу, покращення якості фінансового стану [9, с. 110].

Реалізація антикризової програми потребує діагностики стану кризи, яка як явище має такі ознаки: ланцюговий характер — виникнення в одному з об'єктів управління поширюється на інші; превентивність — можливість передбачення; керованість — її здатність до згладжування, відтермінування, пом'якшення наслідків у певних межах. Фінансова діагностика є основним етапом антикризової політики на підприємстві, що дає змогу повною мірою оцінити стійкість фінансового стану, виконати його прогнозування, оцінити ймовірність неплатоспроможності та банкрутства [10, с. 162].

Ключовими бізнес-індикаторами системи стратегічного антикризового управління є: показники рентабельності (продаж, активів, власного капіталу); ліквідності (абсолютної, проміжної, загальної); фінансової незалежності (фінансової автономії, фінансування, забезпечення власними оборотними коштами та маневреності власного капіталу); ділової активності (коефіцієнт оборотності активів, оборотності запасів, оборотності дебіторської заборгованості, оборотності кредиторської заборгованості) [11, с. 171].

У табл. 1 наведено показники фінансової діагностики галузей національної економіки станом на 01.01.2018 р.

Відповідно до законодавства вітчизняні підприємства зобов'язані формувати резервний капітал у процентах до статутного капіталу за рахунок періодичних відрахувань від чистого прибутку до формування мінімального розміру 25%. На рівні національної економіки частка резервного капіталу в класному капіталі суб'єктів господарювання становить 2,78%.

Найбільшу питому вагу має оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (16,15%), в інтервалі [3,296%; 6,566%] знаходяться: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; сільське, лісове та рибне господарство; фінансова та страхова діяльність; освіта; промисловість. Від'ємні значення питомої ваги мають такі галузі (через від'ємне значення власного капіталу загалом, оскільки значення резервного капіталу мають бути виключно додатними): тимчасове розміщування й організація харчування (-2,566%), будівництво (-4,317%), операції з нерухомим майном (-12,05%). У зазначених трьох галузях національної економіки також значні обсяги непокритих збитків, які в разі перевищують від'ємне значення власного капіталу: у будівництві — у 3,76 разів, у тимчасовому розміщуванні й організації харчування — у 7,32 разів, у операціях із нерухомим майном — у 11,51 разів.

На рівні національної економіки частка непокритих збитків у власному капіталі становила (-34,75%). Із 15 видів економічної діяльності лише три мали нерозподілений прибуток, із такою питомою вагою у власному капіталі: сільське, лісове та рибне господарство (72,99%), освіта (31,82%), фінансова та страхова діяльність

(17,37%). При додатному розмірі власного капіталу п'яту його частину за модулем мають непокриті збитки такі галузі: професійна, наукова та технічна діяльність (-20,33%), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (-20,52%), діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (-21,93%). Більше половини розміру власного капіталу становлять збитки за такими видами економічної діяльності: охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (-54,88%), промисловість (-59,48%). Непокриті збитки перевищують власний капітал у таких галузях національної економіки: інформація та телекомунікації (-114,9%), мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (-193,8%), оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (-635,9%).

Одним із ризиків втрати фінансового потенціалу суб'єктів господарювання є низька капіталізація національної економіки — частка власного капіталу становить лише 0,247.

Достатню фінансову автономію мають такі галузі: освіта (0,643), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (0,611), діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (0,607), професійна, наукова та технічна діяльність (0,501), майже достатню, яка наближується до 0,5, — сільське, лісове та рибне господарство (0,479). В структурі пасивів близько третини їх розміру становить власний капітал за такими видами діяльності: фінансова та страхова діяльність (0,354), надання інших видів послуг (0,338), охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (0,294). Дуже низьку частку власних коштів мають: промисловість (0,175), оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (0,013). Від'ємний розмір власного капіталу зменшує загальний його обсяг в таких галузях: операції з нерухомим майном — на 4,1%, будівництво — на 5,4%, тимчасове розміщування й організація харчування — на 6,9%.

Брак власного капіталу певною мірою компенсується залученням довгострокового капіталу, проте в цілому по національній економіці сума власного капіталу і довгострокових зобов'язань не покриває поточних зобов'язань (коефіцієнт покриття менше 1 — 0,726). Дуже високе значення показника мають: транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (3,075); діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (2,319); освіта (2,087). Достатнє значення показника спостерігається в умовах таких галузей національної економіки: фінансова та страхова діяльність (1,609), професійна, наукова та технічна діяльність (1,418), охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (1,282), мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (1,261), сільське, лісове та рибне господарство (1,19). Значну стурбованість викликає низький рівень забезпечення стабільними джерелами фінансування у таких видах економічної діяльності — промисловість (0,568), будівництво (0,297), оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (0,192).

Розвиток фінансового потенціалу на рівні національної економіки стримує дефіцит власного оборотного капіталу в сумі 113,8 млрд грн. Власний капітал для фінансування оборотного капіталу мають тільки 4 галузі національної економіки: сільське, лісове та рибне господарство — 222,9 млрд грн, фінансова та страхова діяльність — 98,6 млрд грн, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів — 44,5 млрд грн, освіта — 46,3 млн грн. Решта 11 видів економічної діяльності мають від'ємне значення власного оборотного капіталу — транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (-28,2 млрд грн), будівництво (-31,0 млрд грн), операції з нерухомим майном (-129,7 млрд грн), промисловість (-222,7 млрд грн).

Загалом по національній економіці дефіцит власного оборотного капіталу становить 4,6% до суми власного капіталу. Серед галузей із додатною величиною влас-

Таблиця 1. Показники фінансової діагностики галузей національної економіки станом на 01.01.2018 р.

Вид економічної діяльності	Код за КВЕД -2010	Частка у власному капіталі, %		Концентрація власного капіталу, коеф.	Коефіцієнт співвідношення довгострокового капіталу і поточних зобов'язань, коеф.	Власний оборотний капітал, млн грн	Коефіцієнт маневреності власного капіталу, коеф.	Коефіцієнт ліквідності			Частка необоротних активів	Коефіцієнт зносу основних засобів
		резервного капіталу	нерозподіленого прибутку					абсолютної	проміжної	загальної		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Усього		2,781	-34,75	0,247	0,726	-113778	-0,046	0,063	0,692	0,979	0,432	0,584
сільське, лісове та рибне господарство	A	6,566	72,99	0,479	1,19	222904,5	0,5109	0,048	0,932	1,536	0,299	0,379
промисловість	B+C+D+E	3,296	-59,48	0,175	0,568	-222709	-0,405	0,044	0,632	0,889	0,433	0,579
будівництво	F	-4,317	375,6	-0,054	0,297	-31021,5	1,5432	0,043	0,568	0,89	0,313	0,581
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	16,15	-635,9	0,013	0,192	44503,5	1,6966	0,067	0,728	1,026	0,139	0,395
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	0,194	-20,52	0,611	3,075	-28198,4	-0,046	0,139	0,659	0,885	0,783	0,448
тимчасове розміщування й організація харчування	I	-2,566	731,6	-0,069	0,626	-9452,6	3,4851	0,105	0,439	0,608	0,625	0,365
інформація та телекомунікації	J	2,335	-114,9	0,191	0,99	-6775	-0,238	0,221	0,714	0,885	0,543	0,601
фінансова та страхова діяльність	K	5,472	17,37	0,354	1,609	98613,2	0,7931	0,173	1,649	1,732	0,334	0,348
операції з нерухомим майном	L	-12,05	1151	-0,041	0,612	-129740	5,3526	0,038	0,543	0,647	0,597	0,497
професійна, наукова та технічна діяльність	M	0,742	-20,33	0,501	1,418	-17339,8	-0,035	0,088	0,557	0,957	0,604	0,549
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	0,473	-21,93	0,607	2,319	-24904,1	-0,113	0,04	0,646	0,77	0,767	0,816
освіта	P	3,314	31,82	0,643	2,087	46,3	0,0224	0,393	0,893	1,044	0,662	0,388
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	1,263	-54,88	0,294	1,282	-1779,2	-0,382	0,14	0,519	0,744	0,674	0,431
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	0,392	-193,8	0,25	1,261	-6702,4	-0,716	0,042	0,451	0,594	0,737	0,757
надання інших видів послуг	S	1,045	-4,176	0,338	0,605	-1223,3	-0,467	0,083	0,555	0,747	0,535	0,321

Джерело: побудовано за даними [12].

ного оборотного капіталу найбільшу його маневреність мають: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (1,697), фінансова та страхова діяльність (0,793), сільське, лісове та рибне господарство (0,511). У двох останніх галузях більше половини власного капіталу вкладено в оборотний капітал, а у першій галузі — власний оборотний капітал більше ніж втричі перевищує вартість власного капіталу.

Значення всіх трьох показників ліквідності на макроекономічному рівні є незадовільними і становлять — абсолютна (0,063), проміжна (0,692), загальна (0,979). Значення показника абсолютної ліквідності вище нормативу має освіта (0,393), інформація та телекомунікації (0,221), близьким до прийнятного рівня є показник у фінансовій та страховій діяльності (0,173). Рівень, який втричі і більше менше нормативного, мають провідні галузі національної економіки: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (0,067), сільське, лісове та рибне господарство (0,048), промисловість (0,044), будівництво (0,043).

Вище нормативного і близьке до нормативного значення коефіцієнта проміжної ліквідності мають: фінансова та страхова діяльність — 1,649; сільське, лісове та рибне господарство — 0,932. Недостатній рівень показника мають такі провідні галузі: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів — 0,728; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність — 0,659; промисловість — 0,632; будівництво — 0,568.

Жодна галузь національної економіки не досягла нормативного значення 2,0. Найвищі значення мають:

фінансова та страхова діяльність — 1,732; сільське, лісове та рибне господарство — 1,536; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів — 1,026. Значення коефіцієнта близько 0,89 мають: будівництво; промисловість; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність.

Питома вага необоротних активів у структурі активів по національній економіці становить 0,432, приблизно середньому рівню відповідає промисловість (0,433). Вищий рівень має: транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність — 0,783; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування — 0,767; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок — 0,737; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги — 0,674; освіта — 0,662; тимчасове розміщування й організація харчування — 0,625; професійна, наукова та технічна діяльність — 0,604; операції з нерухомим майном — 0,597; інформація та телекомунікації — 0,543; надання інших видів послуг — 0,535. Значно нижчий рівень мають провідні галузі національної економіки: фінансова та страхова діяльність — 0,334; будівництво — 0,313; сільське, лісове та рибне господарство — 0,299; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів — 0,139.

Середній рівень зносу основних засобів по національній економіці становить 0,584, цьому рівню відповідає будівництво (0,581) і промисловість (0,579). Вищий рівень притаманний таким галузям національної економіки: діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування — 0,816; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок — 0,757; інформація та телекомуні-

кації — 0,601. Нижче середнього показник зносу основних засобів мають: транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність — 0,448; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги — 0,431; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів — 0,395; освіта — 0,388; сільське, лісове та рибне господарство — 0,379; тимчасове розміщування й організація харчування — 0,365; фінансова та страхова діяльність — 0,348.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

1. Проведено діагностику фінансового потенціалу суб'єктів господарювання різних галузей національної економіки на основі таких показників: частка у власному капіталі резервного капіталу і нерозподілених фінансових результатів; концентрація власного капіталу; коефіцієнт співвідношення довгострокового капіталу і поточних зобов'язань; власний оборотний капітал; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнти ліквідності (абсолютної, проміжної, загальної); частка необоротних активів; коефіцієнт зносу основних засобів.

2. Виконано диференціацію фінансового потенціалу суб'єктів господарювання за галузевою ознакою за імовірністю виникнення кризових явищ: висока — будівництво (від'ємна вартість власного капіталу); середня — промисловість, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (наявність непокритих збитків у балансі); низька — сільське, лісове та рибне господарство; фінансова та страхова діяльність; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (значна концентрація власного капіталу, його висока маневреність, переваги в ліквідності і фізичному стану основних засобів порівняно з іншими галузями національної економіки).

3. Загальними ознаками фінансової нестабільності на макроекономічному рівні є наявність непокритих збитків, низька капіталізація і ліквідність суб'єктів господарювання, від'ємна величина власного оборотного капіталу. Зазначена ситуація потребує посилення державного регулювання фінансового стану підприємств, активнішого використання процедури банкрутства для відновлення їх платоспроможності, або виведення з ринку суб'єктів господарювання, яким не вдалося подолати стан фінансової кризи.

Перспективами подальших досліджень є обґрунтування комплексу заходів із страхування ризиків втрати фінансового потенціалу суб'єктів господарювання.

Література:

1. Кобеля З.І., Кутаренко Н.Я., Рудько К.І., Бабчук А.М. Інвестиційний потенціал України в умовах фінансово-економічної кризи. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 22. С. 32—37.
2. Шлапак А.В. Діагностика кризи методами фінансового аналізу. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.6. С. 319—325.
3. Корольов Ю.Ю. Аналітичні аспекти оцінки фінансового положення та діагностики імовірності кризи та банкрутства. Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. 2013. Вип. 10 (2). С. 112—120.
4. Загребя М.М. Підхід до формування системи показників діагностики кризового фінансового стану підприємства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2010. Вип. 18 (2). С. 97—104.
5. Нусінов В.Я., Семеняка Т.В. Експрес-діагностика фінансового стану підприємства з метою попередження кризи. Управління розвитком. 2015. № 2. С. 65—71.
6. Жовна О.М., Молодецька О.М. Оцінка фінансової безпеки підприємств на основі відокремленої діагностики кризового стану за поточний та минулі періоди.

ди. Ефективна економіка. 2011. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_10_16

7. Косова Т.Д., Соломіна Г.В. Фінансова безпека механізму функціонування інститутів спільного інвестування. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 46. Ч. 1. С. 57—61.

8. Ярошевська О.В. Механізми формування капіталу суб'єктів господарювання в умовах розвитку фондового ринку України: монографія. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018. 516 с.

9. Бугай В.З., Оніпко А.Д. Характерні риси та діагностика фінансової кризи. Економічний простір. 2019. № 142. С. 101—111.

10. Мулик Т.О., Григораш М.В. Діагностика підприємства під час фінансової кризи як складник антикризової політики. Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 5. С. 160—163.

11. Скриньковський Р.М., Семчук Ж.В., Візняк Ю.Я., Горічко Х.І. Діагностика фінансового стану підприємства з метою попередження кризи та ідентифікації банкрутства. Бізнес Інформ. 2016. № 2. С. 165—172.

12. Показники балансу підприємств -2018. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

References:

1. Kobelia, Z. I. Kutarenko, N. Ya. Rudko, K. I. and Babchuk, A. M. (2017), "Investment potential of Ukraine in the conditions of financial and economic crisis", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 22, pp. 32—37.
2. Shlapak, A. V. (2014), "Crisis diagnosis by financial analysis", *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 24.6, pp. 319—325.
3. Korolov, Yu. Yu. (2013), "Analytical aspects of assessment of financial position and diagnosis of probability of crisis and bankruptcy", *Ekonomichni nauky. Ser.: Oblik i finansy*. 2013. Vyp. 10 (2), pp. 112—120.
4. Zahreba, M. M. (2010), "Approach to formation of system of indicators of diagnostics of crisis financial state of enterprise", *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 18 (2), pp. 97—104.
5. Nusinov, V. Ya. and Semeniaka, T. V. (2015), "Express diagnostics of the financial state of the enterprise in order to prevent the crisis", *Upravlinnia rozvytkom*, vol. 2, pp. 65—71.
6. Zhovna, O. M. and Molodetska, O. M. (2011), "Assessment of financial security of enterprises on the basis of separate diagnostics of crisis situation for the current and past periods", *Efektivna ekonomika*, vol 10, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_10_16 (accessed 26 March 2020).
7. Kosova, T.D. and Solomina, H.V. (2019), "Financial security of the mechanism of functioning of joint investment institutions", *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 46, no.1, pp. 57—61.
8. Iaroshevska, O. V. (2018), Mechanisms of formation of capital of economic entities in the conditions of development of the stock market of Ukraine [Mekhanizmy formuvannia kapitalu subiektiv hospodariuvannia v umovakh rozvytku fondovoho rynku Ukrainy]: monohrafiia. Kramatorsk: Donbaska derzhavna mashynobudivna akademiia. 516 p.
9. Buhai, V. Z. and Onipko, A. D. (2019), "Characteristic features and diagnosis of financial crisis", *Ekonomichniy prostir*, vol. 142, pp. 101—111.
10. Mulyk, T. O. and Hryhorash, M. V. (2018), "Diagnosis of an enterprise during the financial crisis as a component of anti-crisis policy", *Biznes-navigator*, vol. 5, pp. 160—163.
11. Skrynkovskiy, R. M. Semchuk, Zh. V. Vizniak, Yu. Ya. and Horichko, Kh. I. (2016), "Diagnosis of the financial condition of the enterprise in order to prevent the crisis and identify bankruptcy", *Biznes Inform*, vol. 2, pp. 165—172.
12. Indicators of the balance of enterprises (2018). State Statistics Service. available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 26 March 2020).

Стаття надійшла до редакції 01.04.2020 р.